

Florina-Maria BĂCILĂ
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

**Semnificații ale substantivului *dor* în
volumul *Cântarea Cântărilor mele*,
de Traian Dorz**

Abstract: (Meanings of the noun *dor* in the volume *Cântarea Cântărilor mele*, by Traian Dorz) The current paper's objective is to take into consideration the meanings of the noun *dor*, as illustrated in the collection *Cântarea Cântărilor mele*, by Traian Dorz – a Romanian contemporary poet, unfortunately less studied, author of thousands of mystical poems and volumes of memoirs and religious meditation. In this “book of love poems”, dedicated to the intimate (and unique) communion with God, of the soul bound to the immortal absolute, *dorul* (the feeling of missing someone) – symbolical term and also a complex feeling, state of mind, prototype metaphor of Romanian life – implies several aspects, seen at maximum intensity: missing Divinity (and Eternity) otherness, individuality, the creator of durable artistic pieces of art, missing the eternal union (in biblical interpretation) between Jesus – the groom and the church – as the bride etc. Except for the simple illustration of such perspectives, the meanings of the noun *dor* in the above-mentioned collection of poems highlight the feelings and the emotions of the auctorial voice, always looking for knowledge and always wanting to know more, fact which is revealed in several fragments taken from poetical beliefs, which forward the idea that love is the fundamental principle of the world, the primordial element of Here and Beyond.

Keywords: “dor”, Lexicology, Semantics, Stylistics, mystical-religious poetry

Rezumat: Lucrarea de față își propune să ia în discuție semnificațiile substantivului *dor* ilustrate în volumul *Cântarea Cântărilor mele*, de Traian Dorz – un poet român contemporan, din păcate mai puțin studiat, autor a mii de poezii de factură mistică, precum și a numeroase volume de memorii și meditații religioase. În această „carte cu poeme de dragoste” dedicate comuniunii intime (și unice) cu Dumnezeu a sufletului însetat de absolutul nemuririi, *dorul* – termen-simbol și, totodată, sentiment complex, stare a spiritului, metaforă-prototip a vieții românești – implică diverse ipostaze, privite la intensitate maximă: este vorba despre dorul de Divinitate (și de eternitate) al colectivității, al individului, al creatorului de opere artistice durabile, despre dorul de unirea veșnică (în concepție biblică) dintre Mirele Iisus și Biserica-mireasă etc. Pe lângă simpla ilustrare a unor asemenea perspective, semnificațiile substantivului *dor* în volumul amintit pun în lumină trăirile eului auctorial aflat mereu în ascensiune pe calea cunoașterii mistice, fapt evidențiat în secvențe selectate din câteva arte poetice structurate pe ideea conform căreia iubirea este principiul fundamental al lumii, elementul primordial al existenței de aici și de Dincolo.

Cuvinte-cheie: dor, lexicologie, semantică, stilistică, poezie mistico-religioasă

În anii '70 ai secolului trecut, când și-a revizuit toată opera, regroupând-o în tomuri mai mari (cu circulație – la acea vreme – sub formă dactilografată), Traian Dorz a inclus, în volumul-capodoperă *Cântarea Cântărilor mele*, poezii din ciclurile *În așteptarea Mirelui* (1943, publicat la Beiuș, cu pseudonimul Cristian Dor), *La Nunta noastră* (1944) și *Cântarea Cântărilor mele* (1946). Această „carte cu poeme

de dragoste” – multe dintre ele, memorabile imnuri ale iubirii, unice ca transpunere a unor experiențe intime cu Dumnezeu –, pornită din excepționalul volum *Cântările Apocalipsei* (apărut la Sibiu, în Editura „Cartea de Aur”, 1945, ca a zecea carte de versuri a autorului – Dorz 2005, 433), la care se adaugă alte creații, plăsmuite chiar și în detenție, „ilustrează în mod strălucit taina comuniunii și întrunește toate exigențele poeziei mistice” (Ioniță 2014, 205), înțelegându-se, prin însăși titlul său, o „cântare” ideală, superioară, în care se prezintă iubirea desăvârșită. Într-adevăr, versurile reliefează exemplar trăirile lăuntrice ale poetului (și, implicit, ale comunității) pe calea mereu ascendentă a cunoașterii extatice, a adorației, sentimente din rândul cărora se detașează *dorul* de Cer, de Divinitate, imortalizat în secvențe lirice cu efecte expresive remarcabile.

Dicționarele explicative propun, în dreptul substantivului *dor* – un termen pe cât de uzual, pe atât de pitoresc și nobil prin semnificațiile sale – următoarele sinonime sau definiții lexicografice: „durere (sufletească), mâhnire, supărare mare, jale cauzată de o pierdere, de nereușită, de o situație grea în care se află cineva”, „dorință puternică (amestecată cu nostalgia și cu neliniștea) de a (re)vedea ceva ori pe cineva drag, de a rămâne alături de persoana apropiată ori iubită, de a re trăi un moment din trecut, de a reveni la o stare sau îndeletnicire preferată”, „stare de suflet chinuitoare a celui care așteaptă cu nerăbdare o împlinire, aspiră, tinde, râvnește la ceva; năzuință, dorință, ideal”, „suferință pricinuită de atașamentul pentru cineva (aflat departe), de o dragoste sau de o pasiune neîmplinită, de pierderea ființei dragi” etc.

Evident, paleta de înțelesuri ale termenului se întregeste în structura textului literar, mai ales atunci când ne referim la o poezie închinată relației unice dintre individ / comunitate și Dumnezeu, în care distanțarea de cel iubit – în cazul de față, Divinitatea, în sens spiritualizat, dar și concret – reprezintă componenta implicată cu necesitate în trăirea respectivă. Astfel, *dorul* (= dorința și năzuința) întoarcerii în Acasa cerească, ca obiectiv fundamental explicit al viețuirii în această lume, rămâne un deziderat sacru esențial (și aproape exclusiv) al colectivității care Îi aduce slavă lui Hristos prin cântare, rugăciune, invocare stăruitoare, energetică și plină de iubire a numelui Său, întru lepădare continuă „de ceea ce este mai de preț în natura omului” (Kovalevsky 1997, 6) și despovărare de cele trecătoare, spre a putea atinge suprema beatitudine. Starea extatică farmecă toată ființa transfigurată, prosternată în fața lui Dumnezeu, prin revărsarea grației divine și primirea din însăși mâna Sa, după făgăduință, a „cununii celei nevestejite” (*I Petru* 5: 4¹; cf. și *I Corinteni* 9: 25) și strălucitoare, ca răsplată, în dimensiunea eternității, pentru slujirea cu iubire, sfințenie și elan creator:

„«Mai Sus, mai Sus, mereu mai Sus...» / a' noastre inimi cântă. / Acolo-n Slava fără-apus / e
Tînta noastră sfântă. / Suind spre ea, chemăm, Iisus, / cu dor Doritu-Ți Nume, / mai Sus, mereu
mai Sus, mai Sus, / ca să ieșim din lume. // Urcăm cu ochii plini de dor / și totul ne

¹ Trimiterile la textele biblice din lucrarea noastră conțin titlul cărții respective, urmat de numărul capitolului și al versetului / al versetelor la care se face referire. Pentru toate ilustrările din *Biblie*, am folosit ediția apărută la București, în Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.

încântă / și nou avânt înălțător / cu haruri ne-nveșmântă. / Din toată inima căutam / nălțimile curate, / mai Sus, mereu mai Sus scăpăm / din tină și păcate. // [...] // Mai Sus mereu, ne-am cufundat / în Slava cea adâncă, / atâtea slăvi am colindat / și tot mai mergem încă. / Mai Sus, din cer în cer mai sus, / cu ochii plini de soare, / cutremurați cădem, Iisus, / la sfintele-Ți picioare... // Și sărutând slăvitu-Ți strai, / Îți aruncăm nainte / toți crinii strânși din căi de rai / de-o dragoste fierbinte, / tot dorul cât în ochi avem / strâns din cântări divine, / preafericți că Te vedem / și-n veci suntem cu Tine.” (CCm 26-27, *Mai Sus, mereu...*²).

Uneori însă, prea îndelunga dorire îndurerată a unui nou început (dublă de aspirația spre absolut și dragostea de Cer) – legat (în concepția biblică) de revenirea lui Hristos în slavă și intrarea izbăvitoare a celor credincioși în veșnicie – devine apăsătoare, naște (în fața rugăciunii fără răspuns) întrebări, formulate poetic prin interogații retorice, întregite de crearea unei sinonimii între sentimentul dorului intens și ideea de așteptare chinuitoare, cu rezonanțe în *Vechiul Testament* (cf. *Isaia 21: 11-12*):

„E mult de când e noapte și lumea-i bântuită / de mii de duhuri rele cu ucigaș tumult, / **ni-e dor de Dimineata de-odihnă fericită**, / – străjerule, străjere, mai e din noapte mult? // Plâng inimi sfâșiate de-o lungă depărtare, / le ard atâtea rane și-au suferit atât, / și-așteaptă oboseite un ceas de ușurare, / – străjerule, străjere, o, cât mai este, cât? // Atâți din cei ce-așteaptă sunt doborâți de jale, / gemând sub greutatea ce inima le-a smulț, / și-așteaptă izbăvirea înștiințării tale, / – străjerule, străjere, mai este oare mult? // E-atât de grea vegherea când noaptea se lungeste, / când zarea e pustie și suflul e jar, / când nu mai e putere, iar greu tot mai crește, / – străjerule, străjere, ah, zorii nu răsar? // Atât de grea ni-e starea cum n-a fost niciodată, / vin valuri tot mai grele, cum n-am mai întâlnit, / simțim c-a noastre inimi curând n-au să mai poată, / – ah, sună răsăritul, străjerule iubit! // Străjer iubit, vestește sfârșitul suferinței, / să cadă stăvilarul de piatră și de fier, / să-nceapă Sărbătoarea dorită-a Biruinței / și Nunta fericită a Mirelui din Cer!” (CCm 71, *E mult de când e noapte*).

În pofida oricăror obstacole, faptul rămâne o certitudine pentru cei ce și-au închinat viața lui Dumnezeu și echivalează cu eliberarea de dorul mistuitor, cu detașarea sublimă de „povara firii” vechi și întinate, de imperfecțiunea condiției noastre pământești, cu triumful dragostei eterne:

„Se va desface-odată cortul / acesta ce se cheamă trup, / a’ firii rădăcini simți-vom / cum ni se smulg și ni se rup, // [...] // Că spunem ultimul adio / spre țărnul ospitalier, / ce ne-a adăpostit o clipă / iubirea noastră-n drum spre Cer... // Și, diafan, ne vom desprinde, / ca fulgul dus de-un vânt ușor, / cu aripi largi spre veșnicie, / plutind despovărați de dor.” (CCm 171, *Se va desface-odată*).

Așadar, în viziunea poetică a lui Traian Dorz (inspirată din pasajele scripturistice), anularea separării vremelnice dintre comunitatea credincioșilor și Iisus Hristos se va realiza în Împărăția Cerurilor, unde „comuniunea finală perfectă între cei temporar despărțiți” (Stăniloae 2001, 107) se va converti într-o stare de fericire fără sfârșit, capabilă să învingă definitiv efemerul și, ipso facto, moartea.

² Spre a nu îngreuna parcurgerea trimerilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate evidențierile din versurile citate ne aparțin.

Desprinderea din acest mic „univers” al condiției umane este ilustrată într-un „dialog” liric (de fapt, un monolog) în care „vocea” autorului își mărturisește, deplin eliberată în ascensiunea sa, victoriile, temerile și eșecurile, durerile și bucuriile, fermecată de „pășirea pe pragul înalt” (CNoi, *Întoarce-mă, Doamne*), sinonim cu locul despovăririi de dor:

„Am trecut de cel din urmă / vârful ce ne desparte / și de-abia te văd în vale, / țară de departe – / unde-am cunoscut Lumina, / țară de departe! // Am avut în tine-**atâta** / **dor și împlinire**, / lupte, suferinți și lacrimi, / har și fericire – / cât nu poate graiul spune, / har și fericire!” (CCm 104, *Am trecut*).

Dorul întoarcerii în Acasa primordială este însă nu numai o trăire vie (și necesară) a comunității credincioșilor, ci și a individului „nebun pentru Hristos” (*I Corinteni* 4: 10), presupunând renunțări iminente la viața personală, ca act de mărturisire a credinței și ieșire (de bunăvoie) de sub imperiul oricărei tentații a firescului (din afară sau din interior – cf. *Galateni* 5: 24):

„Chiar dac-ar fi cei dragi ai mei / răpiți și duși de lângă mine, / **zdrobit de dorul după ei**, / să nu pot să mă las de Tine. // Chiar dac-ar fi să știu că mor / departe, dus în zări străine, / **tânjind de-al casei mele dor**, / să nu pot să mă las de Tine.” (CCm 192, *Chiar dac-ar fi*);

din perspectivă creștină, se ajunge, implicit, la acea „supunere a pornirilor naturii vătămate de păcat supremei legi spirituale, astfel încât, pe măsura puterilor sale, omul să sporească neconținut în duh, să trăiască, pe de-a-ntregul, în Dumnezeu și pentru Dumnezeu” (Kovalevsky 1997, 5), prin înnoirea mereu perfectibilă a ființei (cf. *Galateni* 2: 19-20; *Coloseni* 3: 10; *II Petru* 1: 4). În consecință, focalizarea se mută asupra frumuseții și a strălucirii Ierusalimului Ceresc, încărcat de iubire, de lumină și de sacralitate, „chemat” cu ardoare și nostalgie, cu insistență și speranță, ca țintă supremă și aspirație continuă, căci acolo eul auctorial simte plener atingerea telului extraordinar al traseului său existențial dominat de intervenția grației divine:

„**Dorită Patrie-a Iubirii**, / grădina crinilor de nea, / **cu ce suspinuri și ce lacrimi**, / **și doruri te-am putut chema...** // Ce haruri mi-ai turnat în suflet, / de nu-mi mai aflu-n lume loc, / de **arde-n dorurile mele** / **atâta dragoste și foc**, // De-am străbătut atâtea vremuri / și drumuri fără de popas, / de harul păcii și luminii, / și fericirii tale-atras... // [...] // **Mi-e dor** de tot ce am Acolo, / Ținut de-argint și de cleștar; / – desprins de lumea asta, ia-mă, / să-ți trec **doritul tău hotar!**” (CCm 44, *Dorită Patrie-a Iubirii*);

de remarcat pluralul *doruri* (cu rol de intensificare), alăturarea, în coordonarea din versurile al treilea și al patrulea, a unor componente exprimate prin substantive înrudite semantic, a căror asociere în ascendență contribuie la construcția progresivă a ideii poetice, precum și utilizarea participiului *dorit*, -ă (integrat inclusiv în numele dat conceptului biblic de *Împărăție a Cerurilor*), cu sensurile „care produce cuiva plăcere, bucurie, de care cineva este atașat, pe care vrea să-l vadă, să-l aibă, să-l cultive, după care cineva tânjește; râvnit, iubit, așteptat cu dragoste și nerăbdare”.

Prin urmare, dorul de Patria Luminii (ea însăși purtând, într-o altă denumire dată de poet, însemnele acestei trăiri profunde, unice) e mărturisit direct, fără

echivoc, iar poemele devin embleme ale aceleiași chemări, indescrifibile în totalitatea sa (amestec de iubire, năzuință și nădejde, experimentate la un nivel superlativ), legat de dorința arzătoare de a trece în eternitatea de dincolo de hotarul acestei lumi, pentru încununarea menirii care i-a fost hărăzită:

„Inima-mi mereu suspină / după Țara cea de Sus / după Veșnica Lumină / a-nțelnirii cu Iisus.
// Ah, **mi-e dor** adânc de tine, / Scump Ierusalim Ceresc, / după curțile-ți divine / ochii inimii
tânjesc. // [...] // Cântecule tale sfinte, / Țara mea, le-ascult răpit / și-al meu suflet te dorește / mai
aprinș și fericit. // **Țara dorurilor mele**, / Țara visului meu drag, / Țara Domnului meu Dulce, /
cât doresc slăvitu-ți prag!” (CCm 48, *Inima-mi mereu suspină*; de reținut utilizarea sinonimelor
a dori – a tânji, „a suferi de dorul cuiva sau a ceva; a se consuma dorind ceva foarte mult”, *adânc*
– *aprinș și inimă – suflet*, care conferă mesajului versurilor nuanțe speciale);

„O, Cerule, o, Cer iubit, / tot ce-am eu drag e-Acolo Sus, / în tine-i Domnul meu Iisus, / în
tine-ai mei iubiți s-au dus, / să vin și eu **mi-e dor** nespus, / o, Cerule, o, Cer iubit, / Acolo Sus,
Acolo Sus.” (CCm 181, *O, Cerule... – în forma dintâi*); „O, Cerule, o, Cerule iubit, / tot ce-am
avut mai drag e-Acolo Sus, / în tine-i Domnul meu iubit Iisus, / în tine toți cei dragi ai mei s-au
dus, / să vin și eu curând **mi-e dor** nespus – / o, Cerule, o, Cerule iubit, / Acolo Sus, Acolo Sus!”
(CCm 182, *O, Cerule... – în forma a doua*).

În consecință, emoția firească a înălțării spre veșnicie implică asocierea cu melancolia și cu revelația îndelung așteptată, prelungindu-se în perspectiva întâlnirii cu Dumnezeu și cu semenii aflați în lumina prezenței Lui transcendente.

În multe dintre poeziile incluse în acest volum (al cărui titlu are certe rezonanțe biblice), substantivul *dor* (element central al sintagmei sau determinant) este integrat, așa cum s-a putut observa și mai sus, în grupuri nominale care se referă nu numai la esența sentimentului, ci și la însuși profilul definitoriu (cu ecouri nou-testamentale) al Împărăției lui Dumnezeu – „obiect” al neastâmpărului lăuntric:

„**Ierusalim, sfânt dor nestins**, / ce dulce va fi-n tine, / când lungul zbucium va fi-nvins, /
când Țelul drag va fi atins, / iar plânsul șters, uitat și stins / și zările senine! // O, Rai cu ziduri
de topaz, / iubirea mea te cheamă / cu rugăciunile-n extaz, / cu râu de lacrimi pe obraz, / **cu**
dorul să te vadă az’, / strigându-ți: Ia-mă, ia-mă!” (CCm 85, *Ierusalim, Cetatea mea*).

Vindecarea de acest dor adânc (ce presupune un conglomerat de stări, dintre care se detașează iubirea și năzuința, cu proiecții spre tristețe, durere, suferință, redată de câteva verbe din același câmp lexical) se face însă numai prin contactul cu lumina veșniciei și prin intrarea în noua dimensiune a ființării, încărcată de feeria Patriei de Sus:

„**Te-ard** de-atâția ani în taină / **dorurile** – lavă – / cum nu te-ai făcut cenușă, / inimă
bolnavă, / că ești numai lut și umbră, / inimă bolnavă! // Cuib de foc ce-mi arzi viața, / cum nu
pot eu oare / să te-arunc acolo unde-i / dragostea vâltoare, / unde mistuie și arde / dragostea
vâltoare! // [...] // Doar atunci afla-și-va stâmpăr / **dorul tău de Slavă**, / cuib de lut umplut cu
soare, / inimă bolnavă, / lut îndrăgostit de soare, / inimă bolnavă!” (CCm 50-51, *Cuib de lut*).

Așadar, în mod deloc paradoxal, dorul nestins, departe de a împăca sufletul cu perspectiva despărțirii, intermediază o permanență legată de unirea deplină, definitivă, a acestuia cu Creatorul; el „nu numai că reface comuniunea inițială, ci o desăvârșește” (Stăniloae 2001, 108), iar iubirea de Cer se maturizează prin dor și devine neclintită, încheindu-se „în unirea perfectă și definitivă.” (Stăniloae 2001, 108).

Dorul este sinonim, de asemenea, cu dragostea constantă și mistuitoare pentru Mirele Iisus a Bisericii, a comunității celor credincioși, dornici de întâlnirea de nedespărțit cu El (sintagma cu adjectiv pronominal posesiv *dorul Tău* este substituibilă, de fapt, printr-o structură conținând un atribut pronominal prepozițional, *dorul de Tine*):

„**De dorul Tău**, Iisus Iubit, / în dragostea Ta arse, / și inima spre Răsărit, / și fața ni-s întoarse; / Iisus, Iisus... și Te-asteptăm / cum crinii-asteaptă rouă, / privind spre ceruri, Te chemăm / cu mâinile-amândouă. // Treci peste anii viitori, / Iisuse Drag, și vină, / ne du mai sus, mai sus de zori, / spre Țara de Lumină; / și-n clipa când ni-i cununa / cu-a Slavei Tale Taine, / schimbați, ca Tine vom purta / a' Păcii albe haine. // Iar noi, Iubit și Drag Iisus, / Ți-om da, cu brațe pline, / toți crinii dorului nespus / și-ai dragostei de Tine / și Ți-i vom presăra în drum / cu-o veșnică-nchinare, / precum Îți presăram acum / a dragostei cântare. // În zorii fiecărei luni / vom strânge cu uimire / din pomii Veșnicei Minuni / noi roduri de iubire; / și-Ți vom cânta, Iisus Iubit, / de drag, o veșnicie, / că Te-am chemat și Te-am dorit / cât nimenea nu știe.” (CCm 15, *De dorul Tău, Iisus Iubit*);

de reținut motivul crinului – recurent în poezia dorziană –, simbol (regal) al purității (cerești), al inocenței, al gingășiei, al păcii și iubirii înflăcărate, precum și sinonimia dintre verbele-predicate *a chema* și *a dori* – echivalente semantic cu *a aștepta* și asociate în propoziții coordonate –, alături de circumstanțiala cantitativă din ultimul vers, ca mijloc de reliefare a intensității maxime);

„Demult, Iisuse, Tu-ai trecut / pe-ai cea doar o dată / și zeci de veacuri n-au putut / să șteargă Chipul Tău plăcut / din ochii care Ți-au văzut / Făptura minunată. // [...] // Că ne-ncetat, de când Te-ai dus, / Ți-asteptă Revenirea, / că-n focul tot mai nalt, Iisus, / din Răsărit până-n Apus, / Te cheamă azi cu dor nespus, / adânc trăind iubirea. // Că și-azi, de mii de ani, privesc / cu-aceiași dor pe cale, / iar asteptările ce cresc / mai mult iubirea le-o măresc, / mai mult, meru mai mult doresc / ivirea Feței Tale.” (CCm 158, *Demult, Iisuse*).

Dorul de Dumnezeu, înfățișat ca „o dragoste potențată de melancolia absenței” (Evseev 1987, 145) și reverberată de distanța reală ce-l separă temporar pe eul liric sau pe cei credincioși de El, trădează nerăbdarea de a-L revedea în slavă a celor ce L-au urmat cu dedicare fermă, dorința fierbinte de a se desfăta admirându-I frumusețea, de a-I asculta Cuvântul plin de familiaritate și de mângâiere, ca refugiu aducător de vindecare, pace, curaj, bucurie neîncetată, răspuns la rugăciune ori la întrebările ce îi frământă:

„Răsați, arată-ți Fața o clipă mai devreme, / **ni-e-așa de dor**, Iisuse, de Chipul Tău cel blând, / **ni-e dor** ca glasu-Ți dulce pe nume să ne cheme, / le-am vrea, Iisuse, toate o clipă mai curând.” (CCm 28, *Se-mprăștie 'noptarea*);

„Când Mâna-Ți mă-nconjoară / și-aud doritu-Ți glas, / când Mâna-Ți mă-nconjoară, / uit jalea ce doboară, / uit groaza ce-nfloară, / lumina mă-mpresoară / și-n voia Ta mă las.” (CCm 83, *Când Tu ești lângă mine*).

Astfel, se ajunge la sublimarea sentimentului (lipsit de orice notă de senzualitate – incompatibilă, de altfel, cu dimensiunea sacralității), adică „la «decorporalizarea» trăirilor și la transformarea lor în categorii de esență metafizică” (Evseev 1987, 145), superioară celor obișnuite, iar stăruitoarea chemare autentică, perpetuu nouă, întru dor nestins se face din ambele direcții – de la Hristos înspre

discipolii Săi, aflați în comuniune cu El și unii cu alții, dar și invers (de reținut construcțiile simetrice sau conținând repetiții ori sinonime parțiale pregnante care subliniază insistent forța și unicitatea trăirilor):

„Noi Te dorim cu dor nespus, / Tu și mai mult, Iubit Iisus. // [...] // Noi Te-așteptăm mereu cu dor, / Tu și mai mult, Preabun Păstor.” (CCm 49, *Noi Te dorim*); „De-aceea azi, când încă, Doamne, / mai suspinăm pe-a’ lumii căi, / chemăm cu dor o zi din care / vom fi ai Tăi, pe veci ai Tăi.” (CCm 34, *Iisuse, Mare fără margini*); „Din zbuciumul iubirii, din focul ei nestâns, / mereu cu alte lacrimi chemăm același plâns. // Din plânsul și lumina aceluia sfânt fior, / mereu cu alte-avânturi chemăm același dor. // Din zborul armoniei spre locul cel preasfânt, / mereu cu alte doruri chemăm același cânt. // Plutind din slavă-n slavă spre-al cerurilor prag, / mereu cu alte cânturi chemăm un Nume Drag.” (CCm 130, *Din zbuciumul iubirii*).

„Datorită originii divine, omul poartă în el dorul de Dumnezeu, regretul după sensul pierdut, dorința reînțoarcerii și a regăsirii în preajma comuniunii edenice.” (Dumitrana 2009, 203); în felul acesta, dorul se unește cu rugăciunea, cu lupta credinței și cu năzuința ardentă spre imaterial, spre revelație și înălțare, spre înviere și îndumnezeire, iar sensul vieții nu poate fi închipuit fără o atare comuniune specială care să estompeze durerea imensă a despărțirii, a distanțării, a înstrăinării de starea paradisiacă și să desăvârșească ființa în speranța revederii și a unirii cu Divinitatea. Semnificative ni se par, în acest sens, câteva reflecții ale lui Nichifor Crainic:

„Nostalgia paradisiului e sentimentul că suntem din această lume și totuși nu-i aparținem; că lumea din spiritul nostru nu e identică cu lumea care ne înconjoară; că suntem în mijlocul ei ca niște rămași pe dinafară dintr-o ordine înaltă de existență, ce ni se refuză; că din această pricină nu putem adera întru totul la condiția mizeriei terestre, în care ne simțim ca exilați; și că, în sfârșit, tot ceea ce în ființa noastră rimează în chip tainic cu veșnicia ne împinge la depășirea modului actual de existență și la cucerirea unui mod superior și desăvârșit, conceput în antinomie cu cel de acum și de aici. Nostalgia paradisiului e astfel sentimentul antinomie noastre existențiale, de fapte libere în spirit, dar contrazise de limitele ce ne par fatale; de fapte sfășiate de chin, dar care concepem o liniște cerească; de fapte menite morții, dar care ne cugetăm în nemurire; de fapte nefericite, dar care ardem de setea fericirii absolute.” (Crainic 1994, 243).

Paleta cea mai bogată de nuanțe semantice ale substantivului *dor* este ilustrată de poeziile destinate relației eului auctorial cu Hristos, ceea ce implică fără echivoc acest sentiment puternic, unic, profund, privit sub diversele sale fațete, prin intermediul unor imagini bazate pe asocieri metaforice cu valoare de simbol, pe structuri hiperbolice, pe comparații explicite ori subînțelese. Ca atare, dorul se traduce prin acea „dorință de dragoste întruchipată în ființa care constituie obiectul iubirii” (Coteanu 1981, 237) (în cazul de față, Mirele Iisus), dar nu ca eros (în sensul firesc al termenului), ci ca iubire idealizată și înnobilită, în latura sa cea mai elevată (Evseev 2007, 176), provocată și potențată de melancolia absenței Lui, reverberată de distanța ce-l separă pe îndrăgostit (încă trăitor în condiția telurică), atras de Cel pe Care-L dorește alături pentru totdeauna. Extazul experimentat în zori sau în amurg – embleme ale începutului și sfârșitului, ale ciclicității vieții – este perceput în ceasurile de rugăciune continuă și sfășietoare (în orice clipă și loc), iar dorul se asociază, ca în atâtea alte cazuri, cu așteptarea și chemarea stăruitoare de la „distanță”:

„Când soarele sărută al zilei alb obraz, / Te chem cu ochii umezi și sufletu-n extaz. // De-atâția ani cu dorul cu cât Te-a așteptat, / n-a cunoscut iubirea odihnă și-nnoptat. // [...] // Ci numai dor de Tine, talaz după talaz, / când luna blând sărută al serii pal obraz...” (CCm 37, *Când soarele*).

Dorul încântă, stârnește admirația, desfătarea sufletească (prin plânsul haric, prin cântare, veghere, curăție, smerenie, slujire), în versuri ce relevă vibrația ajunsă la apogeu, tensiunea și suferința culminantă (cu accente evidente de neliniște și durere sfâșietoare, unite cu „duioșia distanței” – Stăniloae 2001, 104), tandrețea (în accepția ei spirituală) și reflecția adâncă, impresionând prin simplitatea, profunzimea și sensibilitatea exprimării, prin paralelismele clare cu pasajele biblice, desfășurate în construcții simetrice, mizând, din nou, pe repetiții și interogații poetice care amplifică aspirația spre absolut:

„O, Iisuse Dulce, Dulcele meu Domn, / ziua treaz, și noaptea suspinând în somn, / sufletul meu cheamă Chipul Tău cel Blând, / ziua treaz, Iisuse, noaptea suspinând. // Fermecat de dorul Dulcelui Tău Chip, / pe-a' chemării drumuri sufletu-mi risip' / și-n potop de lacrimi inima mi-o ard, / să-Ți aduc mireasma mirului de nard. // Pe-al Tău drum, în calea pasului curat, / crinii cei mai albi și scumpi mi-am presărat / și de-atâția ani de seri și dimineți, / Te aștept, aștept – și nu Te mai areți [sic!]. // O, Doritul meu, o, Nume Minunat, / nu-i de-ajuns suspinul cât am suspinat, / nu ajunge oare plânsul cât am plâns, / de nu-mi stâmperi încă dorul cel nestâns? // Nu-s destul de-aprinse-a' dragostei dorinți, / ori nu sunt destule lacrimi fierbinți, / ori nu-i îndestul de arsă inima, / de mai poți să-ntârzii și mai poți tăcea? // Nu-s destul de albi ai sufletului crini / ori acei ce-așteaptă-atâta-s de puțini, / că a lor chemări și lacrimi nu ajung, / de Ți-e drumul parcă zi de zi mai lung? // O, Iisuse Dulce, Nume Minunat, / rugăciunea mea Te cheamă ne-ncetat, / ziua treaz, iar noaptea suspinând în somn, / o, Iisuse Dulce, Dulcele meu Domn!...” (CCm 45, *O, Iisuse Dulce*); „Soare-al veșniciei mele / ce-n extaz, plângând, Te-ador, / oare când afla-mi-voi stâmpăr / nesfârșitului meu dor? // [...] // Inima ce-a ars atâta / de-al iubirii sfânt suspin, / când afla-și-va lângă Tine / așteptatul ei alin? // Ochii ce-n adâncu-atâtor / mii de lacrimi s-au topit, / când se vor scâlda-n lumina / Slavei Chipului Dorit? // [...] // Când, o, Soare Drag, Iisuse, / că n-am aripe să zbor, / anii-s lungi cât niște veacuri / și mi-e dor, mi-e dor, mi-e dor!...” (CCm 55-56, *Soare-al veșniciei mele*).

Născută din lipsa de certitudini, aspirația spre viața mistică izvorăște din lupta contra golului interior, unde este chemat, clipă de clipă, să se „reazeze” Chipul lui Dumnezeu, alungat de păcatul strămoșesc. Dorul devine, astfel, un veritabil mod de a exista, o stare a ființei însetate de comuniunea cu Mirele Iisus, perceput a fi „departe” din perspectiva condiției noastre pământești, dar conferă și puterea de transfigurare, spre a asigura victoria asupra efemerității prin neîntrerupta relație (de factură spirituală și, totodată, personală) cu El, făcând posibilă întâlnirea de nedespărțit în viața viitoare. Trăirea dorului (care îl însoțește pe eul liric în singurătatea sa, aducându-i aminte momentele de neuitat ale împărtășirii fericite cu Divinitatea) se traduce prin imperativul căutării și al (re)găsirii, al așteptării în speranța revederii, al (re)întoarcerii Celui Drag, ca despărțirea de orice natură să se desființeze.

„Ceea ce fascinează pe îndrăgostitul mistic este frumusețea de neînchipuit a lucrurilor văzute în timpul răpirii și, mai ales, frumusețea celui Iubit. Misticul este cel căruia i s-a revelat frumusețea divină și de aici starea sa de extaz și beatitudine, încât putem spune că fiecare poem contemplativ este un mic tratat despre fericire.” (Ioniță 2014, 208):

„Iisuse, Mire-al vieții mele, / din veșniciei pe veșniciei, / de-aici de jos, din lumea morții, / Te chem mereu, Te chem să vii! // În pacea miezului de noapte, / cu-nfiorat și lung suspin, / Te chem cu dor, Te chem pe Nume, / Preabunul meu Iisuse, vin'!... // În revărsat de zori, când cerul / lumină prinde-n răsărit, / în dorul revederii Tale, / Te chem și plâng, Iisus Iubit! // În miez de zi, când toți aleargă / a' lumii treburi spre-a-implini, / eu stau cu dor privind spre Tine, / o, de-ai veni – o, de-ai veni!... // Iar seara, când lumina fuge / spre depărtări de zări pustii, / Luceafărul vieții mele, / Te-aștept mereu, aștept să vii! // Cu candela iubirii-aprinsă, / de-atâția ani Te-aștept în prag; / o, vin' o clipă mai devreme, / Te chem, o, vino, Mire Drag!” (CCm 54-55, *Iisuse, Mire-al vieții mele*).

Dincolo de orice, dorul mistuitor poartă pecetea nevoii „de reaşezare în condiția originară a existenței” (Dumitrana 2009, 200) pentru cel însetat de prezența lui Dumnezeu, pe Care Îl caută fără încetare spre a se putea desfăta de iubirea Lui, avându-L mereu aproape, căci numai astfel se ajunge la cunoașterea duhovnicească desăvârșită.

„Comuniunea atinge măsura cea mai înaltă în actul unirii teandrice, fie că e vorba de simbolicul moment euharistic, fie că e vorba de finalitatea unificatoare a ascensiunii mistice practicate cu toată rigoarea, evlavია, umilința și devotamentul implicate.” (Ioniță 2014, 205-206).

Poeziile din volumul *Cântarea Cântărilor mele* conturează imaginea unui spirit (singular sau comunitar) legat afectiv (și efectiv), în totalitate, de Cel Căruia I s-a încredințat, pentru totdeauna, dincolo de puterea de percepție obișnuită a acestui fapt, necesar mai ales pentru a permite descoperirea și cunoașterea deplină a sinelui (mergând chiar până la autodepășire) și pentru a facilita, în pofida așteptării îndelungi ori a aparentei singurătăți, pătrunderea în sfera vieții veșnice, cu speranță și trăire constantă în rugăciune, dedicare, iubire, sfințenie, împreună cu Dumnezeu, ca o condiție sine qua non a ființării. Dorul, atât de intens perceput de eul auctorial, determină cea mai mare transfigurare – dovadă de netăgăduit a comuniunii cu Cerul, a unei iubiri delicate, nefirești (în sensul concret al cuvântului), semn al unei vieți de credință purificate, îndumnezeite, mereu în luptă cu sinele începând chiar din clipa care declanșează acea transformare sufletească decisivă – moment unic, încadrat de poet într-o construcție plastică implicând o comparație aparent simplă, dar deosebit de expresivă, cu rezonanțe în creația populară: „Un mugur s-a-nălțat cu-o rază/ și-nfiorați au tresărit, / din sfânta lor îmbrățișare / o dulce floare-a răsărit... // Tot astfel când, Iisuse Dulce, / sărmanu-mi suflet Te-a aflat, / în setea lui de-o veșnicie, / cu-atâta dor Te-a-mbrățișat.” (CCm 85-86, *Un mugur*). Sentimentul ajuns la cote înalte – conștientizat prin „mărturia comuniunii adânci, duioase și lucide” (Stăniloae 2001, 104), prin înțelegerea profundă, integratoare, a unui fel de a ființa – e redat, în poezii cu caracter programatic, sub forma unor sintagme metaforice trimițând la atingerea punctului apoteotic al împlinirii în intimitatea unei revederi definitive (surprinzătoare pentru cei neavizați), „acea experiență elevată și indicibilă care își creează propriul limbaj poetic” (Ioniță 2014, 207):

„Al Cerului Cântec nespus de frumos, / odată, demult, mi-ai cântat / și Glasul Tău dulce, adânc și duios, / de-atunci m-a legat, m-a legat. // Simțit-am pe suflet sărutul Tău blând, / preasfânt, fermecat, îngeresc, / de-atuncea, Iisuse, Te caut plângând, / de-atunci Te iubesc, Te iubesc. // Pe brațul Tău dulce odată-am plecat / truditul meu gând să-l alin / și după odihna ce-atunci am aflat, / Iisuse, suspin și suspin. // Cuvântul Tău dulce și cald l-am primit, /

Lisuse, odată, demult, / de-atunci, însetat, fermecat, fericit, / eu doresc și doresc să-L ascult. // Ființa mea-ntreagă. Lisuse. Te vrea. / de Tine-nsetez și doresc; / Viața, Lumina și Dragostea mea, / Iisus, Te iubesc, Te iubesc!..." (CCm 68-69, *Al Cerului Cântec*).

„În fața dorului se deschid dimensiunile indefinite și indefinit de fermecătoare ale persoanei dorite. Dorul descoperă taina negrăită a persoanei dorite” (Stăniloae 2001, 105) și, astfel, sufletul conștientizează acut imposibilitatea de a-și orândui viața în afara lui Dumnezeu. Ca atare, imaginile vii care descriu paroxismul pasiunii și trăsăturile Celui Drag nasc versuri memorabile, pentru plăsmuirea cărora se apelează la transpunerea unor puternice senzații de natură organică (cu ajutorul unor termeni utilizați cu înțeles figurat, trimițând la ideea de dor nestăvilit, puternic, de pasiune arzătoare, de năzuință stăruitoare), prin îmbinarea vizualului cu auditivul și tactilul, în sensul atingerii spiritualizate, menite să reconstruiască binele interior (în direcția comuniunii interpersonale) și, mai ales, să reorienteze un traseu existențial.

„Ceea ce subliniază atât poeții mistici, cât și comentatorii lor este faptul că poezia mistică e rodul unei viziuni, al unei revelații care își găsește singură modalitățile de expresie, dincolo de controlul și voința autorului.” (Ioniță 2014, 207). Într-adevăr, Hristos – „Iubitul sufletului” (CCm 38, *Lumina veșniciei noastre*; CCm 135, *Iubitul sufletului meu*; CCm 155, *Ce Nume Scump...*) – e înfățișat în frumusețea-I incomparabilă, cu pasiune sacră și adorație nesfârșită, într-un mod de concepere interiorizată, transpus prin intermediul unor versuri ce relevă artistic ideea de superlativ absolut cu ajutorul unor acumulări sugestive:

„Unde-i Domnul meu, o, unde-i, / inima mea-L cată. / după El cu dor așteaptă / viața mea-nsetată – / arde, cheamă și așteaptă viața mea-nsetată. // [...] // Legănatu-m-au odată / **dorurile Sale** / și de-atuncea nu-i pe lume / nicio pernă moale – / nu-i în lumea asta-ntreagă nicio pernă moale. // [...] // Mi-a sfințit odată fața / dulcea-I sărutare, / **dorul după El** de-atuncea / crește tot mai mare – / fără margini, fără moarte, crește tot mai mare.” (CCm 149-150, *Unde-i Domnul meu?*).

În felul acesta, dorul copleșește și învinge limitele existenței comune (inclusiv spațiul și timpul, în care Cel depărtat vremelnic e, de altfel, mereu prezent, prin modul cum relaționează cu cel „înălțuit” de dor, într-o experiență de excepție), prelungindu-se înspre eternitate: „Distanța de persoana iubită te face să nu-ți mai amintești decât de cuvintele și mișcările ei prin care ți-a arătat iubirea și să le dai acestora niște proporții de mare adâncime.” (Stăniloae 2001, 163). În consecință, răspunsul uman la întâlnirea cu Dumnezeu, prin închinarea în diferite forme, conduce, cu necesitate, la transformare lăuntrică și exterioară, la sfințenie și sfințire, la neprihănire, conduită morală, practicare neîncetată a virtuților, într-un proces de înnoire a minții și a inimii, de înălțare către Dumnezeu, până la asemănarea cu El.

Dorul este călăuzitor pe lungul drum al speranței, „trecând peste efemer și circumstanțial” (Bucur 1971, 8); el cunoaște, așadar, proporțiile iubirii mai presus de limite, constant revigorate și în urcuș continuu, uneori aproape inexplicabile sau de nepătruns pentru puterea noastră de înțelegere, așa cum e și profunzimea Creatorului. În mod paradoxal, dorul arde și, concomitent, mângâie – discordanță anulată dacă ne gândim că, „din perspectivă strict lingvistică, modalitățile de concretizare a

sentimentului de dor se explică fără dificultate prin etimologia cuvântului și prin dezvoltarea lui pe terenul limbii române. [...] De la lat. *dolus*, însemnând «durere, suferință» fizică sau morală, s-a trecut printr-o încrucișare ulterioară cu verbul *a dori*, el însuși apărut din *dor*, la înțelesul de «dorință», deci virtual și la acela de «dorință de dragoste.» (Coteanu 1981, 237):

„Ce fierbinte e iubirea / care cântă-n mine, / ce adânc și nalt e focul / dorului de Tine – / arde-mi inima și glasul dorul după Tine!” (CCm 155, *Ce fierbinte e iubirea*); „Ce dor adânc îmi e de Tine, / al vieții mele Soare Sfânt, / ca dorul nopților din mine / de-un răsărit ce nu mai vine, / de cântecul ce nu-l mai cânt. // Te vrea iubirea-mi pururi nouă / cu doru-i tot mai sfânt și-aprins / și plâng ca zorii după rouă, / și stau cu mâinile-amândouă / și sufletul spre Tine-ntins. // E-n pieptul meu, sfâșietoare, / dorința de-a Te-avea, mereu, / ca setea arsei căprioare / de-a apei limpede răcoare, / ca taina dorului prea greu. // Și parcă-aici, pe-așa de-aproape, / Te simt pe undeva ascuns, / că-mi vezi și lacrima în pleoape / și dulcile privirii ape, / că de-aș șopti, ar fi de-ajuns. // M-ai auzi – și n-ar fi-n stare / nimic să Te oprească-apoi, / și-n sfânta clipă următoare / am fi un duh și-o-mbrățișare, / un dor și-un cântec amândoi!” (CCm 153-154, *Ce dor adânc*; de remarcat, alături de actualizările semantice amintite, determinările atributive ale substantivului *dor* și structurile comparative adesea inedite pentru care optează autorul).

De asemenea, în unele dintre fragmentele citate, se pot identifica ecouri ale câtorva pasaje din psalmii biblici care exprimă în chip minunat setea sufletului (*Psalmul* 41: 1-2; *Psalmul* 62: 2; *Psalmul* 83: 2; *Psalmul* 142: 6), certificând faptul că Dumnezeu este singura sursă a tuturor celor necesare pentru viață (cf. *Isaia* 55: 1-3; *Ieremia* 2: 13). De altfel, setea este deseori folosită în mod figurat în *Sfânta Scriptură* pentru a reprezenta neîmplinirea spirituală sau căutarea pasionată după Dumnezeu; aceste semnificații se disting și într-o altă poezie cu construcție simetrică (mizând, în prima parte, tot pe comparații de egalitate, organizate progresiv), dedicată ființei mistuite de dor, pătrunse de dragoste, care-și caută plenar traiectul ascensional prin rugăciune, creație, jertfă, liniște interioară, cu adâncă încredințare că numai prin desprinderea de povara materialității copleșitoare își va satisface nevoia de mântuire și desăvârșire (cf. *Matei* 5: 6; *Ioan* 4: 14 și 7: 37-39):

„Cum cerbul după ape, în caldele amiez’, / de-a’ Tale dulci izvoare, Iisuse, însetez. // Cum cel sfârșit tânjește dup-al odihnei miez, / de pacea Ta curată, Iisuse, însetez. // Cum duhu-n rugăciune, când pe genunchi veghez, / din inima întreagă, de Tine însetez. // Când fruntea-nsângerată pe cruce mi-o așez, / cu dor, cu foc, cu lacrimi de Tine însetez. // Cu cât mai mult prin locuri străine înserez, / tot mai profund de Tine, Iisuse, însetez. // Iar azi, când simt mai grele a’ lutului obez’, // ca lanul ars de ploaie, de Tine însetez. // Doar când voi fi-n odihna iubirii-n care crez, / voi ști că am Izvorul – să nu mai însetez!” (CCm 98, *Cum cerbul după ape*).

Dorul conferă sensibilitate sufletului, fapt ce anulează, mai ușor decât gândul, orice distanță; el definește trăirea creatorului de opere artistice durabile, închinată Divinității: „Așa, Iisuse,-aș vrea – așa / cântarea mea să fie, / din cânturile lumii-ntregi / să poți simțirea să-i alegi, / să fie-ntregul dor în ea, / așa, Iisuse,-aș vrea – așa / cântarea mea să fie!” (CCm 177, *Așa, Iisuse,-aș vrea – în forma dintâi*), devenind o categorie esențială a existenței, cu rolul de a potența pulsația adâncă a chemării Celui Dorit, a participării la misterul sacru:

„Izvorât din lacrimi / și hrănit de ele, / cântecul iubirii / și-al durerii mele, / tu ești jertfa mea, drag cântec / al vieții mele! // Te-am vegheat în leagăn / zori și zi, și seară, / te-am plâns numai singur, / azi te cântă-o țară, / mâine-o lume-o să te cânte, / cântec – primăvară. // Drag odor al vieții / și-al credinței mele, / nalță-te spre ceruri, / treci mai sus de ele, / pân-la Inima Iubirii, / treci mai sus de ele. // Spune-I, cântec dulce, / tainica ta șoaptă, / dorul care-L cheamă, / gândul ce-L așteaptă, / suferința care plânge, / cheamă și-L așteaptă. // Spune-I tot, grăbește-L / să se-ntoarcă iară, / cântec de iubire, / scumpa mea comoară – / numai tu-I poți spune totul, / scumpa mea comoară.” (CCm 159, *Izvorât din lacrimi*).

Eul liric inițiază chiar un dialog cu aceste „doruri” nemăsurate, trăite și cântate, care l-au însoțit în misiunea de „poeta vates”, subsumată etapelor vieții sale spirituale și creatoare, în stările binefăcătoare de beatitudine metafizică, dar și în mijlocul propriilor frământări, în clipele de zbucium și alergare stăruitoare pentru chemarea eliberatoare a celorlalți (spre a le insufla și lor aceleași trăiri), transfigurând durerea în artă, ca rod al credinței dătătoare de împlinire. „În nașterea cuvântului, poetul și-a asumat condiția de creator secundar, lăsând Duhul lui Dumnezeu să-l folosească; mai mult, a acceptat să dea prețul jertfei. Prelinsă în lacrimă de sânge printre zăbrelile tuturor detențiilor și coercițiilor interioare sau exterioare, ca-ntr-o repetabilă și zdrobitoare povară, poezia și opera lui Traian Dorz este [sic!] aistorică și nemuritoare.” (Lupoai 2013, 31):

„Frumoase dorurile mele, / ce liniște e-acuma-n voi, / după furtunile acele / ce-au fost în noi și peste noi! // Cândva, plângeați îndurerate / pe-atâtea drumuri și cărări, / lăsând pe brazde-sângerate / sămânța sfințelor chemări. // Cântarea lacrimilor voastre / a liniștit atâtea plâns / și-atâtea suflete sihastru / la Sânul Domnului ați strâns! // Iar astăzi, lungu-ndurerare / din ochi, din suflet și din glas / întreagă s-a făcut cântare – / nimica trist nu i-a rămas. // Trecuta frângere divină / când stau, arare, să v-ascult, / mi-e parcă-o inimă străină, / a plâns-o cândva de demult. // Atunci cine-ar fi-avut credință / să vadă roadele de-acum / și-n ce măreață biruință / sfârși-vansângeratul drum? // Pe urma ranelor durute, / pe urma anilor de chin, / belșugul roadelor plăcute / e adunat acum din plin. // Frumoase dorurile mele, / ce aur a rămas în voi / de prin furtunile acele / ce-au fost în noi și peste noi!...” (CCm 100-101, *Frumoase dorurile mele*).

Astfel, emoția poetică are menirea de a converti dorul (plăsmuitor de frumoșei nepieritoare) într-un remediu absolut împotriva singurătății chinuitoare; el întreține aprinsă flacăra speranței în mijlocul comuniunii, conștientizând această nevoie eternă a omului de a fi cu Dumnezeu, cu sine și cu ceilalți. Mai mult, motivul dorului se împletește cu accentele unui destin special și cu simbolistica jertfei izbăvitoare asumate, marcând permanenta întoarcere spre începuturi și spre Modelul suprem – Creatorul Universului, a Cărui prezență în mijlocul omenirii e percepută și prin creația Sa minunată.

În unele poezii din volumul *Cântarea Cântărilor mele*, dorul (= iubire și aspirație, dorință arzătoare a revederii necesare) vizează, invers, din perspectivă scripturistică, legătura dintre Mirele Iisus și Biserică, înțelegând ca Mireasă așteptând, plină de adorație, revenirea Lui:

„De-atunci Eu te-am dorit întruna, / că M-a răpit frumsețea ta / și-am așteptat cu-așa iubire / dorita Noastră întâlnire, / Biserică, Aleasa Mea! // De-atunci am auzit, Iubito, / iubirea ta cum Mă chema, / simțeam ființa ta curată / răpindu-Mi Inima Mea toată, / Biserică, Iubirea Mea! //

Te-am așteptat cu nerăbdare / atâția ani câți trebuia / s-arât c-o jertfă peste fire / cum te iubesc, cu ce iubire, / Biserică, Lumina Mea!” (CCm 145, *Nainte de-a fi fost vecia*).

Între Dumnezeu și om, relația (de ordin exterior și interior deopotrivă) e una constantă, percepută ca o călătorie la capătul căreia cei doi se vor regăsi la nunta privită ca act promis al iubirii perfecte și definitive (chiar dacă anumite împrejurări ale căderii ori ale jalei apăsătoare împiedică, uneori, implicarea deplină, entuziastă, din partea omului). El este însă o prezență atât de vie, atât de clară, încât momentele grele ale existenței nu pot fi învinse în afara mângâierii Lui:

„Iubirea Mea rămasă neschimbată / cu mai mult dor te cheamă înapoi, / iubiurile ce-au fost unite-odată / se caută cu mai multă sete-apoi.” (CCm 147, *La poarta ta...*); „Ți-e greu acum în lumea rea, / ți-e-așa de greu, știu bine, / dar nu e mult, Mireasa Mea, / Eu vin curând la tine! // [...] // Voi șterge-atunci din ochii tăi / tristete, dor, suspine, / pe-a Slavei fericite căi, / Eu vin curând la tine.” (CCm 140-141, *Ți-e greu acum în lumea rea*).

Asemenea secvențe sunt construite adresativ, într-un dialog din care îi sunt oferite cititorului doar replicile emițătorului (și invitația indirectă de a deduce reacția receptorului!), ceea ce subliniază, o dată în plus, trăirea în comuniune, amintind concepția (proprie mentalului tradițional) conform căreia sufletul singur nu se simte întregit decât prin celălalt (prin aceasta înțelegând și relația cu Dumnezeu), pe care îl poartă în și cu sine, „chiar în absența lui, îl poartă într-o prezență absentă sau într-o absență prezentă” (Stăniloae 2001, 110): prin definiție, omul nu poate exista fără dialog, căci așa este natura umană, inclusiv atunci când e vorba despre a I se adresa lui Hristos, în rugăciune sau în meditație, și despre a auzi / a asculta, sub orice formă, răspunsul Lui.

„Dumnezeu dorește să ajungă la persoana creată, sau la unirea Lui cu ea, nu numai prin extazul Lui spre ea, ci și prin extazul ei spre El.” (Stăniloae 2003, 289) – scrie teologul Dumitru Stăniloae. Într-adevăr, acest lucru face ca însuși sentimentul să devină sinonim, în anumite ipostaze, cu ființa îndrăgită, confundându-se cu ea – în cazul de față, cu Dumnezeu cel atotputernic, Cel ce guvernează infinitul eternității, Împărăția Cerurilor spre care năzuiește sufletul însetat de nemurire:

„Dor al dorurilor mele, / strălucit și sfânt, și nalt, / toată dragostea mea suie / către Țărmlul Celălalt... // Cum, atrase-n dor de țărmuri, / cheam-un val pe altul val, / mi se cheamă-a' mele doruri / către Țărmlul de cristal. // Orice clipă îmi aduce / alt nou dor Acolo Sus, / unde inima-mi, cu toată / dragostea, pe veci mi-ai dus. // Alt nou dor în orice clipă / Îți aduce-n Sfântul Prag / tot ce pot avea pe lume / mai curat, mai scump, mai drag. // Rugăciunea și cântarea / vin să-Ți spună-n lacrimi cât / Te dorește-un suflet care / Te iubește-atât, atât... // Cât Te cheamă, cât suspină, / cât așteaptă clipa când / Țărmlul fericirii Tale / Ți-l va săruta plângând... // Care-i valul ce m-ar duce / până Dincolo-ntr-un salt?... / Dorul dorurilor mele / de pe Țărmlul Celălalt!” (CCm 17, *Dor al dorurilor mele*).

De remarcat grupul nominal în vocativ, situat la începutul și la finalul poeziei, cu trimitere la numele lui Iisus, prin relevarea intensității maxime cu care sunt trăite melancolia nemărginită și înălțarea stimulative, cu rolul de a reclădi devenirea continuă prin abandonarea condiției anterioare (ce implică înstrăinarea, singurătatea

chinuitoare) și aspirația excepțională (deloc de neglijat) spre o nouă existență. Iată un pasaj similar cu cel citat anterior, în care numele lui Iisus include substantivul *dor*:

„În tot ce e frumos – și-n toate / e-un farmec minunat și sfânt, / ce-n inimă, privind, coboară / puternic raiul pe pământ. // Dar parcă toate de pe lume / și poate că și-n Cer, la fel, / au numai câte-un singur farmec / sau har... și-n veci rămân cu el, // Pe când Tu, al Iubirii Soare, / Tu, al Cântării dulce Foc, / **Tu, Dorul dorurilor mele**, / le-ai veșnic toate la un loc!” (CCm 64, *Stăpânul ascultării mele*).

Astfel, dorul (prototip al Logosului), care implică, într-o manieră dureroasă, absența și depărtarea, generează o singurătate imensă atunci când El nu e de față, dar, după lungi căutări, fără a însoți trecerea timpului spre neant sau spre dezechilibru existențial, dorul îndrumă, în chip tainic, gândul și simțirea pătrunzătoare (în toată plinătatea lor) spre El, într-o comuniune spiritualizată unică, ca sens fundamental al cunoașterii și al ființării – aici și în veșnicie.

*

După cum se observă, accepțiile substantivului *dor* (folosit, în poezia lui Traian Dorz, cu forma sa articulată hotărât și nehotărât, la singular ori la plural, în structuri meditative sau cu rol de adresare) se înscriu pe coordonatele semantice inițiale, bine-cunoscute și înregistrate în dicționarele explicative, însumând diferite aspecte ale polivalenței și complexității dorului prin sinonimie cu nostalgia, iubirea, durerea, aspirația, melancolia profundă etc. și în asocieri expresive cu verbele *a dori*, *a chema*, *a aștepta* ori cu alte elemente din aceeași sferă. Prin gradul lui imens de specificitate, dorul e simțit atât de apropiat ființei umane, încât aceasta nu poate fi înțeleasă în afara lui, creându-se, astfel, veritabile punți de legătură între metafizic și concret, într-o tensiune și o vitalitate creatoare în continuă ascendență.

Peste aceste ecouri ale emoției poetice convertite în ritmuri interioare, ce conduc la conștientizarea acută a efemerității, planează dorul „mai presus de fire” al poetului, care nu se traduce exclusiv prin gândul pătrunzător de a se stinge din lume, ci presupune cufundarea în desfătarea eternă, asigurată de prezența Divinității – aici și Dincolo. Dorul e punctul genezei și capătul existenței, energia care atrage permanent omul în viață, dar îl călăuzește spre dimensiunea veșniciei; în consecință, „nostalgia paradisului nu mai e dorul de casă sau dorul de țară din această lume, ci dorul de patria cerească a spiritului nemuritor” (Crainic 1994, 244), năzuința de a învinge distanța „de la imperfecțiune la perfecțiune și de la moarte la nemurire.” (Crainic 1994, 250).

În ansamblul ei, opera lui Traian Dorz e una a permanenței destinate iubirii și dorului infinit (în viața aceasta și în cea viitoare), deci, a experienței credinței, care are proprietatea specială de a dilata sau de a comprima spațiul și timpul, amplificând frământările lăuntrice în devenirea lor. Transpus în cuvinte ori nerostit, nemărginitul dor de absolut (în care sinele se regăsește întreg) devine însuși „cântecul cu care clipa se salvează în etern” (Bucur 1971, 8), animând concepția despre fericirea dobândită postum (dar experimentată parțial încă din viața pământească), în creații de mare finețe

artistică ce trimit, prin titlul lor, la acest sentiment pătrunzător sau sunt impregnate abundant de atmosfera lui. Ceea ce mistuie sufletul (în suișurile și coborâșurile sale, în elanuri și deznădejdi, în certitudini și îndoieli) e însă dorul înflăcărat de starea fericită a comuniunii și a armoniei dintre om și Dumnezeu, întru desăvârșire și împlinire: departe de a renunța la trăirea și mărturisirea unui asemenea simțământ, poetul „rotunjește, încheagă, definește dorul nostru ontologic. Îl adună din toate categoriile aleatoriului în semantica cea mai pură a cuvântului [...]. Trăind incandescent și fascinant această realitate, poezia dorziană recheamă, vindecă, însoțește, hrănește și satură, adică este vie! Aceasta este taina ei!” (Lupoaie 2013, 30-31).

Surse

Biblia sau Sfânta Scriptură. 1988. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
CCm = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Cântărilor mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
CNoi = Dorz, Traian. 2008. *Cântări Noi*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.
Dorz, Traian. 2005. *Hristos – mărturia mea*, ediția a II-a. Sibiu: Editura „Oastea Domnului”.

Referințe bibliografice

Bucur, Marin. 1971. *Lucian Blaga. Dor și Eternitate*. București: Editura Albatros.
Coteanu, I. 1981. *Dorul, personaj de mit?*, în I. Coteanu, Lucia Wald (coord.), *Semantică și semiotică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, p. 235-239.
Crainic, Nichifor. 1994. *Nostalgia paradisului*. Ediție cu un studiu introductiv de Dumitru Stăniloae. Postfață și note de Magda Ursache și Petru Ursache. Fișă bibliografică de Alexandru Cojan. Iași: Ed. Moldova.
Dumitrana, Titiana. 2009. *Teme biblice reflectate în literatură*. Timișoara: Editura World Teach.
Evseev, Ivan. 2007. *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*. Timișoara: Ed. „Învierea”.
Evseev, Ivan. 1987. *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*. Timișoara: Ed. Facla.
Ioniță, Puiu. 2014. *Poezie mistică românească*. Iași: Institutul European.
Kovalevsky, Ioan. 1997. *Fericiții nebuni pentru Hristos*. În românește de Boris Buzilă. [f.l.]: Ed. Anastasia.
Lupoaie, Liliana Georgeta. 2013. *Teopoetica verticalității creației dorziene*, în „Oastea Domnului”, XXII, nr. 7-8, p. 30-31.
Stăniloae, Dumitru. 2001. *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*. București: Editura Elion.
Stăniloae, Dumitru. 2003. *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ediția a III-a. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.